

eum quis fuerit sufficienter dispositus ad augmentum gratiæ.

In articulo nono, inquit utrum homo possit perseverantiam mereri. Respondet unica conclusione: Perseverantia viæ non cadit sub merito, quia dependet solum ex motione divina, quæ est principium omnis meriti.

In articulo decimo, inquit utrum temporalia bona cadant sub merito. Respondet duplici conclusione. Prima conclusio: Si considerentur bona temporalia ut conducentia ad vitam æternam consequendam, simpliciter cadunt sub merito.

Secunda conclusio: Si secundum se considerentur non simpliciter sub merito cadunt; sed secundum quid, quia non sunt bona simpliciter, sed secundum quid.

DISPUTATIO XXXI.

DE OBJECTO MERITI.

Hæc est ultima pars hujus materiæ in qua D. Thomas de his agit, quæ sub merito cadunt, quæ nos objectum meriti appellamus, relinquit autem probatum in articulo tertio. Quod homo potest mereri per gratiam vitam æternam, unde de hac non erat amplius disputandum, sed de aliis objectis supernaturalibus in se, ut sunt prima gratia, sive actualis, sive habitualis, augmentum, aut progressus in gratia, ac denique perseverantia in ipsa, quod est terminus gratiæ in hac via.

ARTICULUS I.

Utrum sine exceptione sit verum quod prima gratia non possit cadere sub merito?

I. Prima gratia potest sumi tripliciter. Primo, pro gratia prima actuali, seu auxiliante: secundo, pro prima gratia habitualis sanctificante: tertio, pro prima gratia radicali, id est, pro ipsa incarnatione, quæ est prima radix, et principium omnis meriti. Et potest inquiri, an aliqua gratia ex istis cadat sub merito de condigno, vel de congruo, saltem mediante alio principio dante valorem actibus, sicut respectu gratiæ incarnationis potest inquiri, an mediante gratia habituali existente in Christo, vel in sanctis patribus possit dari meritum saltem de congruo respectu ipsius incarnationis, quæ est radix, et principium omnis gratiæ. Sed hoc proprium habet locum in III part. quæst. II, art. XI, ideoque de illo non agemus hic, inter disputandum de prima gratia aliquid attingemus. Loquendo ergo de prima gratia actuali in confesso est apud omnes, nullo modo posse cadere sub meritum, nec de condigno, nec de congruo, ut tradi solet etiam prima parte in materia de prædestinatione, dum fatentur theologi non posse dari ex parte nostra causam totius prædestinationis, quia non potest dari causa primi effectus illius, id est, primæ vocationis, et excitationis ad gratiam, quæ est gratia actualis, quidquid enim antecedit primam vocationem est opus mere naturale, si quidem prima illa vocatio est motus ad fidem supernaturalem; inde enim sumit exordium nostra justificatio, ut docet Concilium Tridentinum sessione VI, capite V. Quidquid autem antecedit fidem supernaturalem, et pri-

mam excitationem ad illam non potest esse supernaturale, alioquin non esset ille primus motus in ordine supernaturali, quidquid autem naturalis ordinis est, et non supernaturalis, non habet aliquam proportionem, et multo minus condignitatem respectu gratiæ supernaturalis, et sic nullum meritum præcedit primam gratiam, quod etiam contra Semipelagianos determinatum est ab Ecclesia, scilicet nihil ex parte nostra præcedere, quo mereamur ipsum initium fidei, et gratiæ, ut in Concilio secundo Arausicano, canone VI et VIII et ultimo definitur, et late tradit Augustinus in libro de prædestinatione, capite V, et communiter theologi in materia de prædestinatione.

II. Sed inquires, an sit eadem ratio de prima gratia actuali, quando aliquis jam fidelis vocatur ad penitentiam, et conversionem ad Deum, non autem ad fidem. Non enim videtur eadem ratio, quia fideles peccatores retinent habitum fidei et spei, qui cum sint habitus infusi connaturaliter petunt aliquem motum ordinis supernaturalis, sicut enim omni causæ secundæ debetur debito connaturalitatis aliquis concursus proportionatus, sic habitibus supernaturalibus in nobis remanentibus aliquis concursus, et exercitatio ejusdem supernaturalis ordinis debetur, et sic prima excitatio peccatoris per motum fidei vel spei, ad justificationem non videtur esse omnino gratuita in eo, qui fidelis est, semper enim habet congruitatem majorem ille qui habet habitum fidei et spei, ut excitetur ad actus istarum virtutum, quam infideles qui utroque habitu carent.

III. Respondetur, quod si loquamur de prima gratia efficaciter excitante ad justificationem nullo modo potest cadere sub merito etiam

de congruo in peccatore fideli, quia in statu peccati est aversus a Deo, et inimicus illius, et sic dignus carere omni auxilio gratiæ, alias peccatori daretur excitatio efficax in præmium, et consequenter ipsa justificatio, eo modo quo meritum de congruo habet præmium, et jus aliquod ad id quod sibi retribuitur, quod omnino stare non potest, non enim salvantur verba Apostoli, quod justificamur gratis per gratiam ipsius. Quod explicans Concilium Tridentinum sessione VI, cap. VIII dicit ideo nos gratis justificari, quia nihil eorum quæ justificationem præcedunt, sive fides, sive opera justificationis gratiam promerentur; ergo multo minus prima gratia actualis, quæ est initium justificationis, potest cadere sub meritum, ita quod non simpliciter gratis justificemur, qui enim de congruo saltem promeretur ipsam gratiam, sine dubio non gratis accipit illam licet non de condigno, imo cum ipse peccator dum manet in statu peccati abutatur divinis inspirationibus in ordine ad conversionem suam, quantumcumque eliciat actus fidei vel spei, quia non elicit illos sicut oportet ad salutem, hoc ipso non habet congruitatem, et proportionem aliquam, ut detur illi auxilium efficaciter convertens illum a statu peccati, et a tali abusu inspirationum divinarum.

IV. Si autem in peccatore fideli loquamur, non de excitatione ad conversionem, sed solum ad habendum actum fidei vel spei, manifestum est non præcedere aliquod meritum, etiam de congruo respectu talis excitationis, quia meritum non consistit in habitu, sed in actu; ante excitationem autem ad fidem nullus datur actus supernaturalis, quia primus actus supernaturalis, vel in ordine supernaturali debet pertinere ad fidem et cognitionem,

naturalibus autem actibus non meremur aliquid supernaturale, ergo non potest in nobis dari meritum aliquod etiam congruum respectu primæ excitationis ad fidem, etiam si supponatur nos habere habitum fidei: illa autem congruitas, quæ est in peccatore fideli propter habitum fidei quem habet, quam in infideli, non est congruitas meriti, quia meritum est proprietas actus, non habituum, habitibus enim nec meremur, nec demeremur, sed est ordo, seu inclinatio virtutis operativæ ad actum proportionatum, quod nullo modo vocari potest meritum.

V. Hucusque locuti sumus de prima gratia actuali, id est, de auxilio quod primo datur, an vero etiam auxilia actualia, quæ progressu temporis dantur post primam gratiam, habenda sint pro principio meriti, licet prima gratia non sint, eo quod sunt motiones divinæ, quas D. Thomas hic articulo nono, sub principio meriti numerat, inquiremus infra agendo de perseverantia an possit cadere sub meritum.

VI. Circa secundum, scilicet circa gratiam habitualem, quæ est etiam prima gratia non per modum auxiliantis, sed per modum sanctificantis, et remittentis peccata, a qua sumitur dignitas, et valor operum, unum est communissime receptum apud theologos, scilicet hanc gratiam non posse cadere sub merito de condigno, etiam si accipiamus ultimam dispositionem ad ipsam gratiam, de quo videndus est Lorca hic disp. XLIX, et Montesinos disput. xxxvi, quæst. iv. Aliud est controversum, scilicet an possit cadere sub merito de congruo. Et quidem licet ita receptum sit, gratiam sanctificantem non posse cadere sub merito de condigno, imo id esse de fide, aliqui existimave-

rint, ut Sotus, et Vega apud Lorcam, tamen non caret aliqua difficultate, id efficaciter probare. Et potest ratio dubitandi sumi ex triplici capite. Primo, quia non est improbable, ultimam dispositionem quæ est contritio, non procedere ab ipsa gratia habituali (ut supra in materia de justificatione tradidimus) et similiter non est improbabile ipsam contritionem formatam charitate formaliter justificare (de quo ibidem tractavimus) tunc autem non est cur negetur quod talis contritio meretur de condigno gratiam habitualem, ipsam enim formaliter sanctificat, et posita sanctitate in subjecto redditur amicus Dei, et consequenter mereri potest gratiam habitualem postea infundendam, et sic dicit pater Vazquez hic disputatione cccxvii, capite primo, quod supposita hac duplici opinione non est cur negetur, contritionem mereri de condigno gratiam habitualem.

VII. Secundo, potest urgeri illa communis difficultas de operibus subsequentibus gratiam, quibus non repugnat mereri gratiam habitualem antea datam intuitu istorum operum, ut apparet in illo vulgari exemplo de rege dante militi arma, et equum in præmium futuri laboris; ergo potest gratia habitualis dari in præmium operum postea faciendorum. Et confirmatur exemplo incarnationis, nam intuitu meritum Christi data est gratia habitualis antiquis patribus, quæ oriebatur ab ipsa incarnatione tamquam a radice omnis meriti; et tamen ista gratia patrum in communi sententia Thomistarum merebatur ipsam incarnationem in exercitio; ergo non repugnat, quod aliquid procedens a principio meriti mereatur ipsum, sicut gratia habitualis procedens ab incarnatione meretur ipsam. Tertio tandem, quia ultima dispositio

ad gratiam de condigno meretur ipsam gloriam ut tradit S. Thomas supra quæstione cxii, articulo ii ad primum, sed gloria est gratia consummata, et per consequens essentialiter habet annexam ipsam gratiam; ergo sicut meretur de condigno gloriam; ita et ejus annexum quod est gratia: quod si non obstat merito ad gloriam præcedere ipsam ultimam dispositionem sine dignitate gratiæ, cur obstat ut ipsam gratiam mereatur?

VIII. Nihilominus indubitate tenendum est, quod gratia habitualis, et remissio peccatorum non potest cadere sub merito de condigno quod D. Thomas hic articulo quinto pro evidenti supponit, cum docet quod prima gratia non potest cadere sub meritum, quia ante gratiam in statu peccati homo habet impedimentum promerendi gratiam, scilicet ipsum peccatum. Et ratio fundamentalis sumitur ex illo axioma theologorum, quod principium meriti non potest cadere sub meritum, quod ad minus debet verificari, quia principium dans valorem alicui actui, et dignitatem, non potest esse merces, et præmium talis valoris, alioquin esset meritum sui, cum valor meritum sit ipsamet gratia; nihil autem potest offerri in pretium sui, et similiter nec in meritum, cum meritum, et præmium se habeant ut causa, et effectus; atque adeo distinctionem exposcant; ergo gratia habitualis impossibile est, quod sit merces, et præmium earum operationum, quæ ab ipsa procedunt, et ex ipsa valorem habent.

IX. Et hoc confirmatur urgentius ex testimonio Concilii Tridentini sessione vi, capite viii, ubi explicat qua ratione dixerit Apostolus, nos gratis justificari, scilicet: « Quia nihil eorum, quæ justificationem præcedunt sive fides, sive opera justificationis gratiam promeretur. »

Quod ad minus debet intelligi merito condigni, nam si hoc non negat Concilium, nullum meritum negat, quia ubi est meritum de condigno a fortiori est de congruo. Et loquitur etiam Concilium de ultima dispositione ad gratiam, nam ista etiam præcedit illam, dicit autem Concilium, quod nihil eorum, quæ præcedunt gratiam, meretur illam. Si autem consideretur ut subsequitur gratiam primam, supponit illam, et ab ea valorem habet.

X. Sed tamen pater Vazquez hic disp. cccviii, cap. v, aliam tradit interpretationem hujus loci dicens, quod in illo loco, nomine justificationis intelligit quidem Concilium renovationem interiorum, quæ fit per gratiam habitualem; sed tamen nomine gratiæ justificationis quam dicit nos non promereri non intelligit gratiam habitualem, sed totam seriem auxiliorum, quæ ad ipsam justificationem ordinantur, et ita sensus est quod nihil eorum, quæ præcedunt justificationem, id est, gratiam habitualem meretur gratiam justificationis, id est, auxilia, et vocationem, quæ ad justificationem ordinantur.

XI. Sed hæc expositio extorta est, et violenta, ipsique stylo Concilii repugnans, nam in primis Concilium nomine gratiæ justificationis etiam ipsam habitualem gratiam appellare solet, non vero auxilia gratiæ, ut patet in eadem sessione vi, capite xv, cum dicit: « Quolibet peccato mortali, et non sola infidelitate, justificationis gratiam amittit. » Ubi nomine gratiæ justificationis, intelligit gratiam ipsam habitualem, quia hanc per peccatum mortale amittimus; ergo etiam in priori loco nomine gratiæ justificationis intelligit gratiam habitualem, alioquin æquivoce illo nomine uteretur. Secundo, quia insufficienter probaret Concilium nos gratis justi-